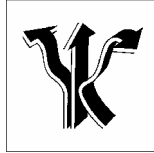

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
дисципліни
“УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК”
(для бакалаврів, магістрів)

МАУП

Київ 2005

Підготовлено кандидатом економічних наук, професором
М. Ф. Базасем, старшим викладачем *О. М. Ромашко*,
кандидатом економічних наук, доцентом *Г. Г. Осадчою*

Затверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту
(протокол № 4 від 24.10.01)

Перезатверджено на засіданні кафедри обліку і аудиту
(протокол № 22 від 31.08.05)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Базась М. Ф., Ромашко О. М., Осадча Г. Г. Навчальна програма дисципліни
“Управлінський облік” (для бакалаврів, магістрів). — К.: МАУП, 2005. — 22 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, навчально-тематичний план, програмний матеріал до вивчення дисципліни “Управлінський облік”, теми рефератів, плани семінарських і практичних занять, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП),
2005

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Перехід вітчизняної економіки від адміністративних методів управління до ринкових умов господарювання докорінним чином змінив запити користувачів інформації. В умовах ринкової економіки життєдіяльність підприємства визначається ефективністю його управління, тому для прийняття управлінських рішень необхідна достовірна інформація. Формування та надання такої інформації є головним завданням управлінського обліку, виникнення та розвиток якого пов'язані з потребами бізнесу.

Використовуючи зовнішню та внутрішню інформацію, сучасний управлінський облік забезпечує потреби не тільки виробництва, а й маркетингу, управління дослідженнями та інших функцій бізнесу. Управлінський облік здійснює аналіз діяльності з урахуванням як поточних, так і довгострокових цілей, розробляє методи отримання, збирання інформації про вирішальні фактори успіху.

Дисципліна “Управлінський облік” належить до спеціальних базових дисциплін циклу “Бухгалтерський облік”.

Мета вивчення дисципліни — оволодіти теоретичними знаннями з методології побудови внутрішньогосподарського обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, робіт, послуг виробничої та комерційної діяльності у ринкових умовах господарювання.

Завдання курсу — дати студентам правильне розуміння взаємозв'язку фінансового та внутрішньогосподарського виробничо-комерційного обліку витрат і процесу формування собівартості продукції, робіт, послуг за різних варіантів побудови залежно від технології та організації.

Після вивчення дисципліни студенти повинні знати:

- основи побудови управлінського обліку;
- класифікацію витрат у системі управлінського обліку;
- систему побудови за методами повних витрат, неповних витрат, нормативним методом контролю витрат на основі стандарт-костинг і директ-костинг виробничої та комерційної діяльності;
- як систематизувати, опрацювати та узагальнити інформацію;
- облікові дані, необхідні для прийняття управлінських рішень;
- аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів діяльності та прибутку.

Дисципліна “Управлінський облік” тісно пов'язана з курсами “Бухгалтерський фінансовий облік”, “Аналіз господарської діяльності”, “Контроль і ревізія”, “Стратегічний аналіз”, “Інформаційні системи і технології обліку”.

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
вивчення дисципліни
“УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК”

№ п/п	Назва розділу і теми
	<i>I. Мета та зміст управлінського обліку</i>
1	Управлінський облік: сутність, основні елементи
2	Організація управлінського обліку на підприємстві
3	Функції та значення витратного механізму підприємства
	<i>II. Методи управлінського обліку виробничих витрат і системи калькулювання виробництва</i>
4	Виробничий процес, облік витрат і системи калькулювання
5	Управлінський облік витрат за економічними елементами та статтями калькуляції
6	Управлінський аспект обліку доходів і визначення результатів за видами діяльності, структурними підрозділами та видами продукції
7	Проблеми удосконалення управлінського обліку витрат на виробництво і системи калькулювання
	<i>III. Стратегічний облік</i>
8	Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва та прибутку
9	Бюджетне планування та контроль
10	Управлінський облік у різних сферах діяльності
11	Внутрішня звітність підприємства та її взаємозв'язок з фінансовою звітністю

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
до вивчення дисципліни
“УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК”

Розділ I. Мета та зміст управлінського обліку

Тема 1. Управлінський облік: сутність, основні елементи

Сутність управлінського обліку та етапи його розвитку. Принципи побудови обліку. Предмет, метод і функції управлінського обліку. Взаємозв'язок управлінського, фінансового і податкового обліку. Базові моделі управлінського обліку.

Література [2–5; 13; 14]

Тема 2. Організація управлінського обліку на підприємстві

Принципи та етапи організації управлінського обліку на підприємстві. Чинники, які впливають на побудову управлінського обліку. Організаційна структура управління. Виробнича структура управління. Процес формування облікової інформації за рівнями управління. Центри витрат і центри відповідальності. Роль бухгалтера-аналітика в управлінні підприємством.

Література [2–5; 10; 11]

Тема 3. Функції та значення витратного механізму підприємства

Поняття витрат згідно із П(С)БО 1 та Законом України “Про бухгалтерський облік і фінансову звітність” від 16.07.99 Принципи облікової класифікації витрат. Класифікація витрат з метою оцінки запасів і визначення фінансових результатів (вичерпані та невичерпані, прямі та непрямі, основні та накладні). Класифікація витрат з метою прийняття рішень (релевантні та нерелевантні, постійні та змінні, маржинальні та середні, дійсні та можливі). Класифікація витрат з метою контролю виконання. Класифікація витрат за видами діяльності, функціями та елементами згідно із П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати” та П(С)БО 16 “Витрати”. Функції витрат у діяльності підприємства.

Література [2–5; 18]

Розділ II. Методи управлінського обліку виробничих витрат і системи калькулювання виробництва

Тема 4. Виробничий процес, облік витрат і системи калькулювання

Мета обліку витрат на виробництво. Чинники, що визначають побудову обліку витрат виробничого процесу. Види, системи, методи і варіанти обліку витрат. Об'єкти обліку витрат і об'єкти калькулювання. Калькуляційні одиниці. Характеристика і сфера застосування попередільного (однопередільного і багатопередільного) та нормативного методів обліку витрат. Особливості обліку й оцінки залишків незавершеного виробництва і готової продукції, методи обліку.

Література [1–5; 9; 13; 18]

Тема 5. Управлінський облік витрат за економічними елементами та статтями калькуляції

Види групувань витрат згідно із П(С)БО 16 “Витрати” (елементи витрат і статті калькуляції). Зв'язок між елементами витрат та статтями калькуляції. Облік і розподіл матеріальних витрат. Облік і розподіл витрат на оплату праці та відрахувань на соціальне страхування. Облік і розподіл інших витрат. Облік і розподіл загальновиробничих витрат (розподіл загальновиробничих витрат згідно із П(С)БО 16 “Витрати”, методи розподілу загальновиробничих витрат між виробництвами та видами продукції). Облік і списання адміністративних витрат. Облік і списання витрат на збут. Облік і списання інших операційних витрат. Особливості обліку і списання витрат допоміжних та обслуговуючих виробництв.

Література [1–5; 7; 16; 18]

Тема 6. Управлінський аспект обліку доходів і визначення результатів за видами діяльності, структурними підрозділами та видами продукції

Визначення доходу згідно із П(С)БО 15 “Дохід”. Класифікація та оцінка доходів. Формування фінансових результатів згідно із П(С)БО 3 “Звіт про фінансові результати”. Системи калькулювання та їх вплив на порядок формування фінансового результату. Центри витрат, центри доходів, центри прибутку та центри інвестицій. Звітність з доходів і фінансових результатів.

Література [8; 12; 16; 18]

Тема 7. Проблеми удосконалення управлінського обліку витрат на виробництво і системи калькулювання

Проблеми сучасного управлінського обліку. Калькулювання змінних витрат, простий та розвинутий директ-костинг. Система стандарт-кост як зарубіжний аналог нормативного методу калькулювання. Калькулювання на основі діяльності. Калькулювання за методом однорідних секцій. Побудова обліку за функціями управління, структурними підрозділами та факторами виробництва. Побудова обліку за багатоступеневим варіантом, методом відшкодування сталих витрат і методом відшкодування граничних стандартних витрат.

Література [3; 4; 6; 15; 17]

Розділ III. Стратегічний облік

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва та прибутку

Значення стратегічного обліку в обліковій системі підприємства. Аналіз взаємозв'язку “витрати — обсяг — прибуток”. Маржинальний дохід, точка беззбитковості. Аналіз чутливості до зміни витрат, ціни та обсягу реалізації. Аналіз взаємозв'язку “витрати — обсяг — прибуток” в умовах виробництва кількох видів продукції.

Література [2–4; 7; 8; 17]

Тема 9. Бюджетне планування та контроль

Суть планування діяльності підприємства. Види кошторисів, порядок їх складання та контроль виконання. Бюджет продаж. Бюджет використання матеріалів. Бюджет придбання матеріалів. Бюджет прямих витрат на оплату праці. Бюджет виробничих накладних витрат. Бюджет собівартості виробленої продукції. Бюджет реалізованої продукції. Бюджети адміністративних витрат і витрат на збут. Бюджетний звіт про прибуток. Бюджет грошових коштів. Бюджет капітальних вкладень. Бюджетний баланс.

Контроль виконання бюджетів та аналіз відхилень. Гнучкий бюджет. Відхилення від гнучкого бюджету в системі калькулювання змінних витрат.

Література [1–6; 10; 13]

Тема 10. Управлінський облік у різних сферах діяльності

Управлінський облік постачальницько-заготівельної діяльності. Види запасів та їх оцінка згідно із П(С)БО 9 “Запаси”. Планування матеріальних потреб. Облік в управлінні виробництвом. Норми та нормативи витрат. Облік збутової діяльності. Ціноутворення та його роль у прийнятті рішень. Довгострокова та короткострокова нижня межа ціни. Трансфертна ціна. Роль обліку в інвестиційній діяльності. Облік в управлінні фінансовою діяльністю. Облік власного та залученого капіталу.

Література [1–6; 18]

Тема 11. Внутрішня звітність підприємства та її взаємозв'язок з фінансовою звітністю

Поняття та суть звітності з управлінського обліку. Принципи складання звітності. Внутрішня звітність підрозділів підприємства. Інформаційна звітність. Звітність про економічні результати. Звіт про результати роботи за день. Види результативної звітності про персональну діяльність. Взаємозв'язок управлінської та фінансової звітності.

Література [1–6; 8; 18]

ТЕМИ РЕФЕРАТИВ

1. Побудова внутрішньогосподарського (управлінського) обліку в світлі вимог фінансового менеджменту.
2. Сутність управлінського обліку та принципи його побудови на підприємстві.
3. Центри витрат і центри відповідальності. Методика та техніка їх визначення.
4. Класифікація витрат у системі внутрішньогосподарського (управлінського) обліку.
5. Зв'язок обліку витрат у фінансовому та управлінському обліку.
6. Класифікація систем обліку витрат і доходів.
7. Облік витрат на придбання виробничих запасів і методика визначення їх фактичної собівартості.
8. Методи обліку витрат у виробництві.
9. Побудова обліку витрат за однопередільним методом.
10. Побудова обліку витрат за багатопередільним методом.
11. Побудова обліку витрат за позамовним методом.
12. Побудова обліку витрат за нормативним методом.

13. Варіанти побудови систем обліку витрат і доходів різних видів діяльності.
14. Загальна побудова управлінського обліку витрат за методом повних витрат.
15. Методика обчислення фактичної собівартості продукції за повними витратами.
16. Побудова обліку процесу реалізації готової продукції власного виробництва.
17. Методика обліку визначення результатів діяльності за окремими видами продукції.
18. Методика обліку витрат згідно із П(С)БО 16 “Витрати”.
19. Методика визначення фактичної собівартості продукції за неповними витратами.
20. Характеристика системи стандарт-костинг.
21. Характеристика системи директ-костинг.
22. Роль аналізу “витрати — обсяг — прибуток” у прийнятті управлінських рішень.
23. Роль бюджетного планування в управлінні підприємством.
24. Види цін і роль ціноутворення у прийнятті управлінських рішень.
25. Управлінська звітність та її взаємозв’язок з фінансовою.

ПЛАНИ СЕМІНАРСЬКИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Управлінський облік: сутність, основні елементи

1. Управлінський облік як складова бухгалтерського обліку.
2. Спільне та відмінне у фінансовому та управлінському обліку.
3. Принципи управлінського обліку.
4. Предмет і метод управлінського обліку.
5. Системи управлінського обліку.

Тема 2. Організація управлінського обліку на підприємстві

1. Фактори, які впливають на побудову управлінського обліку на підприємстві.
2. Загальна організаційна побудова управлінського обліку та його зв’язок з вимогами менеджменту конкретного підприємства.
3. Побудова аналітичного управлінського обліку на підприємстві.
4. Центри витрат і центри відповідальності на підприємстві.

5. Відмінність організаційної структури підприємства від виробничої структури.

Тема 3. Функції та значення витратного механізму підприємства

1. Економічний зміст категорії витрат згідно із П(С)БО.
2. Відмінність між поняттями “виробничі витрати”, “валові витрати” та “собівартість”.
3. Загальна класифікація витрат.
4. Класифікація витрат за економічними елементами.
5. Класифікація витрат за калькуляційними статтями.
6. Поділ витрат на такі, що включаються у собівартість, і такі, що належать до витрат звітного періоду.

Тема 4. Виробничий процес, облік витрат і системи калькулювання

1. Основна мета обліку витрат виробництва.
2. Елементи системи управління собівартістю.
3. Зв'язок між об'єктом і методом обліку витрат.
4. Види, системи, варіанти, методи обліку витрат та їх характеристика.
5. Види собівартості.

Вправи на планування собівартості, нормування витрат, облік витрат, розподіл загальновиробничих витрат, визначення фактичної собівартості.

Тема 5. Управлінський облік витрат за економічними елементами та статтями калькуляції

1. Класифікація витрат за статтями та елементами витрат.
2. Статті калькуляції, за якими ведеться облік матеріальних витрат.
3. Характеристика елементів витрат “Витрати на оплату праці” та “Відрахування на соціальні заходи”.
4. Розподіл змінних і постійних загальновиробничих витрат.
5. Види браку та визначення витрат від браку.

Вправи на визначення сум витрат за елементами витрат; розподіл загальновиробничих витрат, визначення сум незавершеного виробництва.

Тема 6. Управлінський аспект обліку доходів і визначення результатів за видами діяльності, структурними підрозділами та видами продукції

1. Принципи визначення доходу.
2. Класифікація доходів.
3. Розрахунок фінансового результату.
4. Центри відповідальності.

Вправи на визначення доходу від реалізації продукції, робіт, послуг; порядок визначення чистого доходу від реалізації продукції, робіт, послуг; визначення фінансового результату від господарської діяльності; визначення суми прибутку, що залишається у розпорядженні підприємства.

Тема 7. Проблеми удосконалення управлінського обліку витрат на виробництво та системи калькулювання

1. Простий та розвинутий директ-костинг.
2. Системи калькулювання повних витрат.
3. Побудова обліку за функціями управління.
4. Побудова обліку за багатоступеневим варіантом.

Вправи на практичне використання різних видів систем калькулювання та структурні схеми організації управлінського обліку.

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва та прибутку

Вправи на розрахунок маржинального доходу; розрахунок точки беззбитковості за допомогою рівнянь; аналіз на основі прибутку після оподаткування; графічний спосіб проведення аналізу взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку.

Тема 9. Бюджетне планування та контроль

Вправи на складання бюджетів підприємства.

Тема 10. Управлінський облік у різних сферах діяльності

1. Особливості управлінського обліку операційної діяльності.

2. Особливості управлінського обліку інвестиційної діяльності.
3. Особливості управлінського обліку фінансової діяльності.

Тема 11. Внутрішня звітність підприємства та її взаємозв'язок з фінансовою звітністю

1. Види внутрішньої звітності.
2. Показники внутрішньої звітності.
3. Структура управлінської звітності.
4. Методика складання управлінської звітності.
5. Взаємозв'язок між фінансовою звітністю та внутрішньою звітністю підприємства.
6. Порівняльна характеристика зовнішньої та внутрішньої звітності.

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Контрольна робота виконується студентом відповідно до навчального плану. Завдання містить три питання, на які необхідно дати короткі письмові відповіді. Відповідь на одне питання не повинна перевищувати трьох сторінок.

Номер контрольного завдання студент вибирає за двома останніми цифрами номера своєї залікової книжки (див. таблицю).

Номер завдання	1	2	3	4	5	...	25
Останні дві цифри номера залікової книжки студента	01	02	03	04	05	...	25
	26	27	28	29	30	...	50
	51	52	53	54	55	...	75
	76	77	78	79	80	...	00

Номер залікової книжки необхідно зазначити на титульній сторінці контрольної роботи. На рецензування надається оригінал роботи. Ксерокопії не рецензуються.

Контрольна робота оформлюється в зошиті або на аркушах фор-мату А4 (210×297 мм).

Мета контрольної роботи — закріпити у студентів теоретичні знання та сформувані навички розв'язання практичних завдань управлінського обліку.

Послідовність виконання контрольної роботи така: визначити номер контрольного завдання; підібрати та опрацювати відповідну літературу; дати письмову відповідь на питання контрольного завдання; скласти

список використаної літератури відповідно до правил бібліографічного опису; поставити особистий підпис і дату виконання контрольної роботи.

Структура контрольної роботи

1. Титульна сторінка (оформлюється відповідно до методичних рекомендацій МАУП).
2. Номер завдання та перелік питань, викладених у контрольній роботі.
3. Відповіді на питання завдання.
4. Список використаної літератури.

Відповіді на питання повинні містити реферативне викладення літературних джерел та власні думки автора. Для успішного виконання завдань необхідно опрацювати з кожного питання не менше двох джерел. Пряме переписування літературних джерел не допускається.

Обсяг контрольної роботи не повинен перевищувати 8–10 сторінок, включаючи титульну сторінку та список використаної літератури.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Завдання 1

1. Групування витрат за функціями управління.
2. Особливості обліку витрат на збут.
3. Порядок прийняття рішень щодо виробництва нової продукції.

Завдання 2

1. Поняття управлінського обліку.
2. Особливості обліку витрат у будівництві.
3. Порядок прийняття рішень про інвестиції.

Завдання 3

1. Відмінності управлінського та фінансового обліку.
2. Облік витрат на гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування.
3. Управління виробничими запасами.

Завдання 4

1. Об'єкти управлінського обліку.
2. Облік адміністративних витрат.
3. Особливості обліку в громадському харчуванні.

Завдання 5

1. Принципи управлінського обліку.
2. Облік витрат на експлуатацію і обслуговування виробничих машин та устаткування.
3. Завдання калькулювання витрат на виробництво.

Завдання 6

1. Функції управлінського обліку.
2. Облік браку в виробництві.
3. Нормативний метод обліку витрат.

Завдання 7

1. Системи управлінського обліку.
2. Облік витрат з організації виробництва.
3. Позамовний метод калькулювання собівартості.

Завдання 8

1. Склад витрат на придбання виробничих запасів.
2. Облік витрат, пов'язаних з використанням малоцінних і швидкозношуваних предметів.
3. Попередільний метод калькулювання собівартості.

Завдання 9

1. Метод управлінського обліку та його елементи.
2. Облік фінансових витрат.
3. Калькулювання за методом стандарт-кост.

Завдання 10

1. Системи управлінського обліку.
2. Облік витрат, пов'язаних з відрахуваннями на соціальне страхування.
3. Калькулювання за методом директ-костинг.

Завдання 11

1. Загальна характеристика класифікації витрат.

2. Облік прямих витрат на оплату праці.
3. Калькуляційні об'єкти та калькуляційні статті.

Завдання 12

1. Прямі та непрямі витрати.
2. Облік витрат, пов'язаних з нарахуванням амортизації основних засобів виробничого призначення.
3. Калькулювання методом однорідних секцій.

Завдання 13

1. Класифікація витрат за напрямками управління.
2. Бюджети та їх види.
3. Методи калькулювання повної собівартості.

Завдання 14

1. Постійні та змінні витрати.
2. Загальновиробничі витрати.
3. Методи калькулювання неповної собівартості.

Завдання 15

1. Одноелементні та комплексні витрати.
2. Поняття нормативних витрат.
3. Відмінність методу калькулювання повної собівартості від методу калькулювання неповної собівартості.

Завдання 16

1. Основні та накладні витрати.
2. Виробнича та повна собівартість.
3. Контроль виробничих запасів.

Завдання 17

1. Центри витрат і центри відповідальності.
2. Незавершене виробництво, його оцінка та облік.
3. Внутрішня звітність підприємства та її види.

Завдання 18

1. Склад витрат, пов'язаних зі збутом готової продукції.
2. Порядок визначення доходу від реалізації готової продукції.
3. Контроль обсягів виробництва.

Завдання 19

1. Чинники, які впливають на побудову управлінського обліку.
2. Поточні витрати та витрати наступних періодів.
3. Маржинальний дохід і порядок його визначення.

Завдання 20

1. Склад інших витрат операційної діяльності.
2. Облік витрат за нормами, відхиленням від норм, змін норм.
3. Точка безбитковості та визначення її за допомогою рівнянь.

Завдання 21

1. Підходи до побудови управлінського обліку витрат на підприємстві.
2. Основні етапи облікового процесу.
3. Бюджети, їх види.

Завдання 22

1. Управлінський облік інвестиційної діяльності.
2. Методика та техніка визначення центрів витрат і центрів відповідальності.
3. Змішані моделі обліку витрат.

Завдання 23

1. Управлінський облік фінансової діяльності.
2. Облік надзвичайних витрат і доходів від надзвичайної діяльності.
3. Визначення фінансового результату окремих видів продукції.

Завдання 24

1. Побудова нормативного методу обліку витрат.
2. Особливості розробки робочого плану рахунків для побудови обліку.

3. Методи аналізу взаємозв'язку “витрати — обсяг — прибуток”.

Завдання 25

1. Міжнародна практика виокремлення управлінського обліку із загальної системи бухгалтерського обліку.
2. Функції бухгалтерів-аналітиків в управлінні підприємством.
3. Ціна на продукцію та її вплив на фінансовий результат.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тема 1. Управлінський облік: сутність, основні елементи

1. Сутність управлінського обліку та його призначення.
2. Етапи розвитку управлінського обліку.
3. Яка інформація використовується в управлінському обліку?
4. Спільне у фінансовому та управлінському обліку.
5. Роль бухгалтерів-аналітиків на підприємстві.
6. Моделі управлінського обліку.

Тема 2. Організація управлінського обліку на підприємстві

1. Принципи організації управлінського обліку.
2. Характеристика систем побудови плану рахунків.
3. Чинники, які впливають на побудову управлінського обліку на підприємстві.
4. Основні принципи побудови аналітичного управлінського обліку.
5. Відмінність організаційної структури фірми від виробничої структури.

Тема 3. Функції та значення витратного механізму підприємства

1. Економічний зміст категорії витрат.
2. Напрямки класифікації витрат.
3. Принципи поділу витрат на такі, що включаються у собівартість продукції, і такі, що належать до витрат періоду.
4. Приклади прямих і непрямих витрат у виробництві.
5. Елементи витрат.
6. Концепція витрат для визначення фінансового результату.
7. Алгоритм розрахунку собівартості виробленої продукції.
8. Що лежить в основі класифікації витрат за напрямком контролю?

9. Яким нормативним документом бухгалтерського обліку передбачена методика визначення витрат?
10. Відмінність понять “елементи витрат” і “стаття калькуляції”.

Тема 4. Виробничий процес, облік витрат і системи калькулювання

1. З яких елементів складається система управління собівартістю?
2. Роль оперативного обліку виробництва в управлінні собівартістю.
3. Взаємозв'язок між об'єктом і методом витрат.
4. Які фактори впливають на побудову обліку витрат виробництва?
5. Взаємозв'язок інформації оперативного та фінансового обліку виробництва.

Тема 5. Управлінський облік витрат за економічними елементами та статтями калькуляції

1. Принципи ведення обліку витрат за статтями калькуляції.
2. Приклади загальновиробничих витрат і принципи їх розподілу та включення у собівартість.
3. Нормативний документ, згідно з яким класифікуються витрати за елементами витрат.
4. Оцінка відходів виробництва.
5. Оцінка витрат від браку на виробництві.
6. Види браку.
7. Чи включаються у собівартість витрати періоду?

Тема 6. Управлінський аспект обліку доходів і визначення результатів за видами діяльності, структурними підрозділами, видами продукції

1. Дати визначення доходу та фінансового результату.
2. Критерії визначення доходу.
3. За якими ознаками класифікуються доходи?
4. У чому полягає зміст контролю доходів і прибутків підрозділів підприємства?
5. Як оцінюється дохід?

Тема 7. Проблеми удосконалення управлінського обліку витрат на виробництво і системи калькулювання

1. Проблеми сучасного управлінського обліку.
2. Зміст системи калькулювання директ-костинг.
3. Зміст системи калькулювання стандарт-костинг.
4. Калькулювання на основі діяльності.
5. Калькулювання за методом однорідних секцій.
6. Побудова обліку за функціями управління.
7. Побудова обліку за багатоступеневим варіантом.

Тема 8. Аналіз взаємозв'язку витрат, обсягів виробництва та прибутку

1. Як визначається обсяг діяльності, необхідний для одержання запланованого прибутку?
2. Розрахунок точки беззбитковості, взаємозв'язку “обсяг — прибуток” і маржинального доходу.
3. Назвати припущення, які покладені в основу аналізу “витрати — обсяг — прибуток”.
4. Як визначається точка беззбитковості в умовах виробництва кількох видів продукції?
5. Як визначається вплив зміни витрат, ціни та обсягу діяльності на прибуток підприємства?

Тема 9. Бюджетне планування та контроль

1. Роль планування як однієї із функцій управління.
2. Дати визначення кошторису як фінансового документа.
3. Відмінність зведеного кошторису торговельного підприємства від виробничого підприємства.
4. Розробка операційних бюджетів.
5. Розробка фінансових бюджетів.
6. Зведений бюджет підприємства.

Тема 10. Управлінський облік у різних сферах діяльності

1. Роль управлінського обліку в постачальницькій діяльності.
2. Алгоритм визначення оптимальної партії поставок.
3. Норми та нормативи матеріальних витрат.

4. Відмінність між поняттями “довгострокова нижня межа ціни”, “короткострокова нижня межа ціни”, “трансферна ціна”.
5. Як правильно встановити ціну на продукцію, товар, послугу, роботу?
6. Які дані необхідні для управління власним і залученим капіталом?

Тема 11. Внутрішня звітність підприємства та її взаємозв'язок з фінансовою

1. Відмінність між внутрішньою та зовнішньою звітністю підприємства.
2. Види внутрішньої звітності підприємства.
3. Склад фінансової звітності.
4. Якими нормативними документами слід користуватися при складанні фінансової звітності?

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Бутинець Ф. Ф., Герасимчук Н. В.* Управлінський облік: Зб. задач і вправ. — Житомир: ЖІТІ, 1998. — 232 с.
2. *Бутинець Ф. Ф., Чижевська Л. В., Герасимчук Н. В.* Бухгалтерський управлінський облік. — Житомир: ПП “Рута”, 2000. — 445 с.
3. *Голов С. Ф.* Управленческий бухгалтерский учет. — К.: Скарби, 1998. — 377 с.
4. *Голов С. Ф., Єфіменко В. І.* Фінансовий та управлінський облік. — К.: ТОВ “Автоінтерсервіс”, 1996. — 544 с.
5. *Друри К.* Введение в управленческий и производственный учет. — М.: Аудит, 1994. — 560 с.
6. *Карпова Т. П.* Управленческий учет: Учеб. для вузов. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 350 с.
7. *Контроллинг в бизнесе: Метод. и практ. основы построения контроллинга в организациях / А. М. Карминский, Н. И. Оленев, А. Г. Приман, С. Г. Фалько.* — М.: Финансы и статистика, 1998.
8. *Миддлтон Д.* Бухгалтерский учет и принятие финансовых решений: Пер. с англ. / Под ред. И. И. Елисейевой. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1997. — 408 с.
9. *Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку 1997: Пер. з англ. / За ред. С. Ф. Голова.* — К.: Федерація професійних бухгалтерів і аудиторів України, 1998. — 731 с.

10. *Пушкар М. С.* Управлінський облік: Навч. посіб. — Тернопіль: Поліграфіст, 1997.
11. *Палій В. Ф.* Основы калькулирования. — М.: Финансы и статистика, 1987. — 288 с.
12. *Райан Б.* Стратегический учет для руководителя: Пер. с англ. / Под ред. В. А. Микрюкова. — М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998. — 616 с.
13. *Сопко В. В.* Учет затрат и калькулирование себестоимости продукции в промышленности. — К.: Техника, 1988. — 112 с.
14. *Сопко В. В.* Бухгалтерський облік: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2000. — 578 с.
15. *Хорнгрен Ч. Т., Фостер Дж.* Бухгалтерский учет: управленческий аспект: Пер. с англ. / Под ред. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1995. — 416 с.
16. *Энтони Р., Рис Дж.* Учет: ситуации и примеры: Пер. с англ. / Под ред. А. М. Петрачкова. — М.: Финансы и статистика, 1993. — 560 с.
17. *Яругова А.* Управленческий учет. Опыт экономически развитых стран: Пер. с польск. / Под ред. Я. В. Соколова. — М.: Финансы и статистика, 1991. — 240 с.
18. *Положення (стандарти) бухгалтерського обліку // Все про бухгалтерський облік.* — 2001.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка	3
Навчально-тематичний план вивчення дисципліни “Управлінський облік”	4
Програмний матеріал до вивчення дисципліни “Управлінський облік”	5
Теми рефератів.....	8
Плани семінарських і практичних занять	9
Вказівки до виконання контрольної роботи	12
Завдання для контрольної роботи.	13
Питання для самоконтролю	17
Список рекомендованої літератури.....	20

Відповідальний за випуск
Редактор
Комп’ютерна верстка

Н. В. Медведєва
В. М. Божок
Т. Г. Замура

МАУП

Зам. № ВКЦ-900

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП